

УДК 343.13

*Татаренко Г.В.,
к.ю.н., доцент СНУ ім. В. Даля*

ВИМОГА ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАПЛАНОВОЇ РЕВІЗІЇ (ПЕРЕВІРКИ) ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

У роботі здійснений аналіз питань, що розкривають поняття позапланової ревізії (перевірки), підстав і порядку проведення ревізій на вимогу органу досудового розслідування у світлі кримінально-процесуального права. Зазначені питання проаналізовані на основі діючого Кримінально-процесуального законодавства України, спеціальної літератури з даної проблеми та процесуальної практики.

Ключові слова: ревізія, перевірка, вимога правоохоронного органу, призначення ревізії, постанова про надання дозволу на проведення ревізії, постанова про надання завдань ревізорам та постановку питань, що підлягають вирішенню під час проведення ревізії, висновок ревізії, акт перевірки.

З метою забезпечення збирання доказів частина 2 статті 93 Кримінального процесуального Кодексу України надає стороні обвинувачення право витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб висновків ревізій та актів перевірок [1]. При цьому органи, які проводять ревізії, порядок їх призначення та проведення Кодексом не визначені.

На даному етапі розвитку суспільних відносин в Україні законодавець вирішив посилити захист відносин у сфері нормального функціонування суб'єкта господарювання за допомогою судового контролю при призначенні ревізій. Пунктом 2 ч.1, ч.2 ст.8 «Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» від 26 січня 1993 року N 2939-ХІІ [2] проведення ревізій було віднесено до функцій Державної фіскальної служби України (ДФС). На підставі Постанови Кабінету міністрів України від 20 липня 2011 р. N 765 «Про утворення територіальних органів Державної фінансової інспекції»[3] функції ДФС перейшли до ДФІ, а надалі і дотепер

на підставі Постанови Кабінету міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236 «Про Державну фіскальну службу України» [4] їх виконує ДФС.

Інструкцією «Про організацію проведення ревізій і перевірок органами державної фіскальної служби в Україні за зверненнями правоохоронних органів», затвердженої наказом ГоловкиРУ України від 26.11.1999 р. N 107, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 23.12.1999 р. за N 906/41 із наступними змінами та доповненнями [5], був визначений порядок проведення позапланової ревізії (перевірки) за дорученням органів дізнання та досудового слідства під час розслідування кримінальної справи. Одразу обмовимось, що наказ № 107 від 26.11.1999 р. втратив чинність на підставі Наказу Головного контрольно-ревізійного управління N 67 27.02.2006 [6]. Але затверджена ним інструкція продовжує застосовуватись у частині, що не суперечить діючому законодавству.

Позаплановою виїзною ревізією вважається ревізія, яка не передбачена в планах роботи органу Державної фіскальної служби і проводиться за наявності передбачених законом обставин, однією з яких є надходження доручення щодо проведення ревізій у підконтрольних установах від Кабінету Міністрів України, органів, що є стороною обвинувачення у кримінальному провадженні, і в якому містяться факти, що свідчать про порушення підконтрольними установами законів України, перевірку додержання яких віднесено законом до компетенції органів державної фіскальної служби.

Позапланові виїзні ревізії суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені до підконтрольних ДФС установ, проводяться органами державної фіскальної служби за рішенням суду, винесеним на підставі клопотання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінального провадження.

Орган державної фіскальної служби, прокурор, слідчий, або детектив Національного антикорупційного бюро, який ініціює проведення позапланової виїзної ревізії, подає до суду письмове обґрунтування підстав такої ревізії та дати її початку і закінчення, документи, які свідчать про виникнення підстав для проведення такої ревізії, а також на вимогу суду - інші відомості.

Тривалість позапланової виїзної ревізії не повинна перевищувати 15 робочих днів. Подовження термінів проведення позапланової виїзної ревізії можливе лише за рішенням суду на термін, що не перевищує 5 робочих днів.

У разі призначення ревізії по кримінальному провадженню можна проводити позапланову ревізію (перевірку) більше одного разу на рік. Не є у таких випадках перешкодою для початку ревізії неможливість надання посадовим особам підконтрольних установ, інших суб'єктів господарської

діяльності під розписку копії рішення суду про дозвіл на проведення позапланової виїзної ревізії, наприклад, коли посадові особи відмовляються від отримання копії постанови, відмовляються від підпису про отримання, або місце знаходження цих осіб не відоме. У таких випадках доцільно надсилати копію постанови на адресу об'єкта перевірки замовленим листом з повідомленням про вручення.

У той же час ненадання постанови суду посадовим особам підконтрольних установ та інших суб'єктів господарської діяльності, коли така можливість існує, є підставою для недопущення посадових осіб органу державної фіскальної служби до проведення ревізії.

Оскільки підрозділи ДФС виконують свої функції згідно розробленим заздалегідь планам, слідчий до внесення подання до суду повинен усно узгодити із керівництвом підрозділу ДФС строки проведення ревізії. Після цього слідчий звертається до суду із клопотанням про надання дозволу на проведення позапланової ревізії, у якому вже вказати узгоджені дати початку та закінчення ревізії.

При призначенні ревізії керівником контрольно-ревізійного органу визначається персональний склад ревізорів та призначається керівник ревізійної групи, який складає програму ревізії на підставі питань, поставлених у зверненні, відповідно до компетенції органу ДФС, та письмово узгоджує її з правоохоронним органом, за ініціативою якого проводиться ревізія чи перевірка. За формою, що історично склалася слідчий узгоджує підписану керівником ревізійної групи програму, а начальник слідчого підрозділу та керівник підрозділу ДФС затверджують її.

У листі, яким орган ДФС інформує правоохоронний орган про прийняття його звернення до позапланового виконання, вказується керівник ревізійної групи (ревізор), його телефон та орієнтовний термін початку проведення ревізії (перевірки).

Якщо суб'єкт підприємницької діяльності, на якому потрібно провести ревізію (перевірку), зареєстрований і розташований на приватній квартирі, то така ревізія (перевірка) може проводитись у приміщенні суб'єкта підприємницької діяльності лише в присутності працівників правоохоронного органу або в приміщенні правоохоронного органу за належно вилученими ініціатором ревізії (перевірки) первинними бухгалтерськими документами і регістрами.

У разі проведення ревізії (перевірки) за вилученими правоохоронним органом оригіналами документів, якщо за вказаною ініціатором ревізії (перевірки) адресою об'єкт контролю відсутній, присутність посадових осіб об'єкта контролю для надання пояснень та підписання акту ревізії (перевірки) забезпечує правоохоронний орган.

Ревізійні дії за вилученими у підприємства, установи чи організації оригіналами документів та підписання акта (проміжного акта) ревізії (перевірки) проводяться у місці, узгодженому з правоохоронним органом, що вилучив документи.

Обсяг вилучених документів, що визначається керівником ревізійної групи, має бути достатнім для здійснення відповідних ревізійних дій. Із свого боку пропонуємо завчасно узгоджувати обсяг документів з ініціатором ревізії.

Пункт 4 частини 2 статті 99 КПК України [1] відносить акти перевірок та висновки ревізій до такого джерела доказів, як документи, оскільки вони є спеціально створеними з метою збереження інформації матеріальними об'єктами, які містять зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

Таким чином, на теперішній час порядок призначення та проведення ревізій в кримінальному провадженні визначений лише нормативними актами, які втратили чинність. Але особливий порядок отримання доказів шляхом призначення та проведення ревізій (перевірок) вимагає, на нашу думку, спеціальної регламентації цього порядку у кримінально-процесуальному законі. Тому пропонується доповнити Кримінальний процесуальний Кодекс України главою 20-1 «Призначення та проведення ревізії» наступного змісту.

Стаття 245-1 Призначення ревізії.

1. Для отримання даних щодо фінансово-господарчої діяльності суб'єкта господарювання, якщо такі дані мають значення для розслідування кримінальної справи, може бути призначена ревізія.

2. Ревізія фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання може здійснюватися лише на підставі рішення суду або слідчого судді.

3. Якщо необхідність проведення ревізії виникає на стадії досудового розслідування, орган розслідування звертається до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на проведення ревізії, у якому зазначає обґрунтування підстав такої ревізії та дати її початку і закінчення.

4. Клопотання розглядається слідчим суддею. За результатами розгляду слідчий суддя виносить мотивовану постанову про надання дозволу на проведення ревізії або про відмову у наданні такого дозволу.

5. У постанові про надання дозволу на проведення ревізії слідчий суддя повинен зазначити номер, дату та підстави порушення кримінальної справи, орган, що порушив кримінальну справу та орган, який проводить її розслідування; повну назву суб'єкта господарювання, його місцезнаходження, дані про організаційно-правову форму та індивідуальний номер;

коротку суть фінансових порушень або інформацію про фінансові операції, яка може свідчити про те, що вони здійснюються з порушенням вимог чинного законодавства; підстави проведення ревізії; орган, на який прокладається проведення ревізії, строки проведення ревізії.

6. У постанові про відмову у наданні дозволу на проведення ревізії повинні бути вказані підстави відмови.

Стаття 245-2 Вимога про проведення ревізії.

1. Отримавши постанову суду про проведення ревізії, слідчий виносить постанову про постановку завдань ревізорам та питань, що підлягають вирішенню під час проведення ревізії. Ця постанова є вимогою про проведення ревізії.

2. Постанова про постановку завдань ревізорам та питань, що підлягають вирішенню під час проведення ревізії повинна містити:

2.1. обставини скоєння злочину, як вони встановлені на момент винесення постанови;

2.2. найменування суб'єкта господарювання, діяльність якого підлягає ревізії;

2.3. чим викликана необхідність у проведенні ревізії;

2.4. період, за який слід перевірити діяльність підприємства, установи чи організації з визначених питань;

2.5. посилання на постанову слідчого судді про надання дозволу на проведення ревізії;

2.6. конкретні питання стосовно дотримання законодавства з фінансових питань (в межах компетенції органів ДФС чи іншого повноважного органу, якому доручається проведення ревізії), на які необхідно дати відповідь;

2.7. інформацію про одержання об'єктом контролю бюджетних коштів, використання державного чи комунального майна або наявність коштів, що залишаються у розпорядженні об'єкта контролю в зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів.

3. У випадку перебування матеріально відповідальної чи посадової особи, діяльність якої підлягає ревізії, під арештом, а також при вилученні бухгалтерських документів ініціатором ревізії про це також зазначається у вимозі про проведення ревізії.

Стаття 245-3 Проведення ревізії.

1. Постанова суду надсилається органом, що проводить розслідування справи разом з постановою про постановку завдань ревізорам та питань, що підлягають вирішенню під час проведення ревізії, органу Державної фіскальної служби, або іншому органу, який згідно законодавству має право на проведення ревізій.

2. Тривалість ревізії, призначеної у зв'язку з кримінальним провадженням, не повинна перевищувати 15 робочих днів. Подовження термінів проведення ревізії можливе лише за рішенням суду на термін, що не перевищує 5 робочих днів.

3. Проведення ревізій не повинно порушувати нормального режиму роботи підконтрольних установ та інших суб'єктів господарської діяльності.

4. Порядок проведення ревізії, взаємодія ревізорів із слідчим та органом дізнання, порядок оформлення результатів ревізії встановлюється законодавчими актами України.

5. Зустрічні звірки, які проводяться органами Державної фіскальної служби, не є контрольними заходами і проводяться у разі виникнення потреби у їх проведенні на підставі направлення, виписаного керівником органу (підрозділу) Державної фіскальної служби.

6. За результатами проведення ревізії (перевірки) складається висновок, який оголошується ревізорами керівнику об'єкта перевірки та надсилається органу, який розслідує кримінальне провадження. Висновок ревізії може бути джерелом доказів по кримінальній справі, як документ.

Література:

1. Кримінальний-процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 № 4651. [Електронний ресурс] // [Режим доступу]: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B6-17/paran4#n4>.
2. Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» від 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ [Електронний ресурс] // [Режим доступу]: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2939-12>.
3. Постанова Кабінету міністрів України від 20 липня 2011 р. № 765 «Про утворення територіальних органів Державної фінансової інспекції» [Електронний ресурс] // [Режим доступу]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/765-2011-п>.
4. Постанова Кабінету міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236 «Про Державну фіскальну службу України» [Електронний ресурс] // [Режим доступу]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-п>.
5. Інструкція про організацію проведення ревізій і перевірок органами державної фіскальної служби в Україні за зверненнями правоохоронних органів, затверджена Наказом Головкин України 26.11.1999 р. № 107 [Електронний ресурс] // [Режим доступу]: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0906-99>.
6. Наказ Головного контрольно-ревізійного управління № 67 від 27.02.2006 [Електронний ресурс] // [Режим доступу]: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0257-06>.
7. Татаренко Г.В., Проведення позапланової ревізії (перевірки) фінансово-господарчої діяльності суб'єкта господарювання на вимогу органу досудового

розслідування [Електронний ресурс] // [Режим доступу]:
<http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/25864/%C3>.

Татаренко Г.В. Требование органа досудебного расследования о проведении внеплановой ревизии (проверки) финансово-хозяйственной деятельности субъекта хозяйствования.

В работе осуществлен анализ вопросов, раскрывающих понятие внеплановой ревизии (проверки), оснований и порядка проведения ревизий по требованию органа досудебного расследования в свете уголовно-процессуального права. Указанные вопросы проанализированы на основе действующего Уголовно-процессуального законодательства Украины, специальной литературы по данной проблеме и процессуальной практики.

Ключевые слова: ревизия, проверка, требование правоохранительного органа, назначения ревизии, постановление о предоставлении разрешения на проведение ревизии, постановление о постановке задач ревизорам и вопросов, подлежащих решению во время проведения ревизии, вывод ревизии, акт проверки.

Tatarenko G. An unscheduled audit (inspection) of the financial-economic activity of subjects of management on the demand of the pre-trial investigation.

In work the analysis of the questions revealing the concept of an unscheduled audit (review), the grounds and the procedure of audits at the request of the body of pre-trial investigation in the light of the criminal procedure law. These issues are analyzed on the basis of the effective Criminal-procedural legislation of Ukraine, the special literature on this issue and procedural practices.

Keywords: audit, inspection, demand of the law-enforcement body, the appointment of audit, the decision on granting the permit to conduct the audit, the decree on the granting of the tasks of the auditors and the issues to be addressed during the revision, the conclusion of the audit, inspection report.